
Opažanje i interpersonalna komunikacija

Danijela Petrović

2015

Kako opažamo događaje i osobe?

Događaj u kupeu

- putnici: baka, unuka, mladić u odelu, vojnik

Opis događaja

- Kada je voz ušao u tunel nastao je mrak jer nije radilo svetlo u kupeu. Nakon izvesnog vremena čuo se glasan poljubac i još glasniji šamar. Ubrzo je voz izašao iz tunela. Niko od putnika nije rekao ni reč.

Šta se dogodilo u tunelu?

Svaka osoba vidi i interpretira događaj iz sopstvene perspektive

- Baka: Drago mi je da moja unuka pokazala tom nasrtljivcu da sa njom nema šale.
- Unuka: Baš je čudno da je neki muškarac uopšte hteo da poljubi baku, još je čudnije da mu je ona opalila šamar, a da pri tome nije ništa rekla.
- Vojnik: Svet je nepravedan. Ovaj mladić je poljubio devojkicu, a ja sam dobio šamar zbog njega
- Mladić: Kako sa ja pametan, imitirao sam zvuk poljupca i ošamario vojnika, a niko ne sumnja na mene.

Interpersonalno opažanje

- Opažanje je proces uz pomoć kojeg postajemo svesni draži koji bombarduju naša čula (De Vito, 2003)
 - Opažanje se odvija u tri faze:
 - prijem draži
 - organizacija draži
 - interpretacija draži
-

Prijem draži

- **selektivnost prijema draži:**

- **smislenost draži** - obraćamo pažnju na draži koji su nam smislene i koje zadovoljavaju naše potrebe
- **intenzitet draži** - pažnju nam privlače draži koji su intenzivnije
- **novina draži** – pažnju nam privlače draži koje su nove

! opažamo samo mali deo onoga što možemo da opazimo

Kritičko promišljanje o opažanju

Rad u parovima

Zadatak 1:

- Do kakvih problema u komunikaciji može da dovede selektivno opažanje?
-

Organizacija draži

- **prostorna blizina**

- stvari koje su prostorno blizu opažamo kao celinu

- **sličnost**

- stvari koje su slične po boji, veličini i obliku svrstavamo u istu grupu

Interpretacija draži

- **primamo iste draži, ali ih interpretiramo različito**
-

Kritičko promišljanje o opažanju

Rad u parovima

Zadatak 2

- Prisetite se situacije u kojoj ste doneli neosnovan zaključak o nekoj osobi na osnovu prostorne blizine i/ili sličnosti.
-

Koliko je tačno Vaše opažanje osoba?

1. Impresiju o nekoj osobi formiram već nakon nekoliko minuta
2. Kada znam neke činjenice o osobi lako mi je da nadomestim ono što ne znam
3. Moja predviđanja o ponašanju drugih ljudi su generalno tačna
4. Imam jasnu ideju o tome šta ljudi različite nacionalne, rasne ili religijske pripadnosti vole
5. Na osnovu istaknute fizičke ili psihološke karakteristike zaključujem o stavovima i ponašanju neke osobe
6. Izbegavam da donosim pretpostavke o tome šta se događa u nečijoj glavi na osnovu njenog/njegovog ponašanja
7. obraćam pažnju na ponašanja osobe koja su u suprotnosti sa mojom početnom impresijom
8. Na osnovu posmatranja osoba radije formulišem pretpostavke, nego čvrste zaključke
9. Ne donosim zaključke o nekoj osobi sve dok ne saznam dovoljno o njoj i dok je ne vidim u različitim situacijama
10. Svoju prvu impresiju proveravam tako što tražim dodatne informacije ili postavljam pitanja

Specifičnosti opažanja osoba

Na opažanje osoba utiče pet psiholoških procesa:

- ❑ prva impresija
- ❑ implicitne teorije ličnosti
- ❑ samo-ispunjujuća proročanstava
- ❑ stereotipi
- ❑ atribucije

! Ovi procesi određuju u kojoj meri će naše opažanje drugih ljudi biti tačno, zbog toga ih nazivamo i barijere u opažanju osoba

Prva impresija

- stvaranje prve impresije o osobi je neminovnost
- o ljudima koje smo tek upoznali donosimo zaključke na osnovu toga kako izgledaju, kako su obučeni, ili kako su se ponašali tokom prvog susreta
- prva impresija je filter kroz koji propuštamo kasnije informacije

! Zato je važno da smo svesni prve impresije

Implicitne teorije ličnosti

- svako od nas poseduje nesvestan ili implicitni sistem pravila na osnovu kojeg određuje koje karakteristike neke osobe idu jedna uz drugu
- problem je što često nismo u pravu kada ove teorije koristimo da nadomestimo informacije koje nam nedostaju o nekoj osobi
- implicitne teorije ličnosti nas mogu navesti da donesemo pogrešne zaključke

! zato je važno da smo svesni sopstvenih implicitnih teorija ličnosti

Koje osobine idu zajedno?

- Marko je energičan, istrajan i ...
 - (inteligentan, glup)
 - Igor je simpatičan, pametan i ...
 - (neobrazovan, obrazovan)
 - Branko je zgodan, visok i
 - (debeljuškast, mršav)
 - Marija je atraktivna, inteligentna i ...
 - (simpatična, nesimpatična)
 - Ana je pričljiva, vesela i ...
 - (nesnalažljiva, snalažljiva)
 - Lidija je zahtevna, istrajna i
 - (nežna, hladna)
-

Samo-ispunjujuća proročanstava

- Proročanstva – predviđanja o tome šta će se ili šta se neće dogoditi u budućnosti
- Samo-ispunjujuća proročanstva
 - proročanstva koja se ispunjuju zbog toga što smo napravili određeno predviđanje i ponašali se kao da je ono tačno
- Samo-ispunjujuća proročanstva mogu imati negativne posledice
 - npr. prvi sastanak, novi šef

! zato je važno da budemo svesni kakva predviđanja o budućnosti imamo

! “pozitivna predviđanja” mogu da pomognu

Kako deluje samo-ispunjujuće proročanstvo?

- Iznesemo predviđanje ili formulišemo očekivanje u odnosu na neku osobu ili situaciju
 - Andrija je trapav
- Ponašamo se kao da je naše predviđanje ili uverenje tačno
 - Tretiramo Andriju kao trapavu osobu – stalno mu govorimo da pazi
- Pošto se ponašamo kao da je naše uverenje tačno, ono i postaje tačno
 - Kako Andriji stalno govorimo da pazi, on postaje napet i počinje da obara i/ili lomi stvari
- Takva ponašanja potkrepljuju naše početno predviđanje i ubeđuju nas u njihovu istinitost
 - Primetimo kada Andrija nešto obori ili polomi i to nas dodatno uverava da smo bili u pravu kada smo ga okarakterisali kao trapavog

Stereotipi

- često korišćene prečice u opažanju osoba
- **fiksirana impresija o grupi ljudi** (de Vito, 2005)
- snažna barijera u komunikaciji (naročito interkulturalnoj)
- zbog stereotipa osobe opažamo kao pripadnike određene grupe, a ne kao individue
 - osoba = “oni” - grupa kojoj pripada (npr. nacionalna, socijalna, profesionalna i dr.)
- ne vidimo karakteristike koje protivreče našim stereotipima

! zato je važno da osvestimo sopstvene stereotipe

Atribucije

- proces kojim objašnjavamo motive nečijeg ponašanja
- **kontrolabilnost ponašanja** - imamo razumevanja za ljude koji nemaju kontrolu nad svojim ponašanjem
 - npr. naša prijateljica je pala na ispitu
- **fundamentalna greška atribucije** - kada vrednujemo sopstveno negativno ponašanje negiramo nameru i odgovornost tj. posledice ponašanja pripisujemo slučaju ili spoljašnjim okolnostima
 - npr. slučajno sam razbila šolju, a Milica nije dovoljno pazila
- **preterana atribucija** – tendencija da sve što osoba radi pripišemo malom broju njenih karakteristika (jednoj do dve)

! o motivima nečijeg ponašanje možemo samo da nagađamo, nemamo sposobnost “čitanja tuđih misli”

Kritičko opažanje: povećanje tačnosti

Opšte strategije:

- **posmatranje** - često posmatramo druge ljude, a da toga nismo svesni toga, ukoliko obratimo pažnju informacije će biti tačnije
 - npr. posmatramo problematično dete dok se igra u školskom dvorištu
- **traženje informacija od drugih izvora**
 - npr. pitamo nastavnike kako se to dete ponaša na njihovim časovima
- **interaktivna strategija**
 - npr. pitamo dete šta misli o motivima svog ponašanja

Specifične strategije:

- Obratite pažnju na sopstvenu ulogu u opažanju
 - trenutno emocionalno i fizičko stanje utiče na opažanje
 - prepoznajte sopstvene greške atribucije
 - formulišite hipoteze, odložite zaključak
 - uključite raznovrsnu evidenciju
 - obratite pažnju na protivrečne podatke
 - proverite tačnost opažanja
 - uporedite svoju opažanje sa opažanjem drugih osoba
 - pitajte direktno osobu da li je vaša percepcija tačna
 - npr. opišite (što objektivnije i preciznije) šta mislite da se desilo, a onda tražite potvrdu od osobe
-

Vežba: Zainteresovani posmatrač

Igranje uloga u parovima

- svaki član para treba da odabere ulogu koju će igrati i da je zapiše na parčetu papira (npr. Kleopatra, Maradona, Čerčil ...)
 - tokom igranja uloge ponašaćete se onako kako zamišljate da bi se ta osoba ponašala
 - drugi član para treba da otkrije koju ulogu igrate postavljajući odgovarajuća pitanja i koristeći strategije koje smatra primerenim (posmatranje + interaktivne strategije)
 - na pitanja odgovarajte što potpunije i tačnije
-